

НАУКОВИЙ ВІСНИК
Ужгородського університету

Серія

**ПЕДАГОГІКА
СОЦІАЛЬНА
РОБОТА**

Випуск 31

2014

УДК 371; 378; 364
ББК 88.8

Науковий вісник Ужгородського національного університету:
Серія «Педагогіка. Соціальна робота». – № 31

Редакційна колегія

Головний редактор:	Козубовська І.В. доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри соціології і соціальної роботи УжНУ
Заступник головного редактора:	Бартош О.П. кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціології і соціальної роботи УжНУ
Відповідальний секретар:	Опачко М.В. кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки УжНУ
Члени редколегії:	Гвоздяк О.М. кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри німецької філології УжНУ Росул В.В. кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки УжНУ Староста В.І. доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки УжНУ Щербан Т.Д. доктор психологічних наук, професор кафедри психології УжНУ Поліщук В.А. доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри соціальної роботи Тернопільського національного педагогічного університету ім.В.Гнатюка Поліщук Ю.Й. доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри соціальної педагогіки Тернопільського національного педагогічного університету ім.В.Гнатюка

Рекомендовано до друку Вченою Радою
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»,
протокол № 9 від 29 травня 2014 року

Журнал включено до переліку наукових фахових видань
з педагогічних дисциплін, затвердженого постановою
Президії ВАК України № 1-05/4 від 26 травня 2010 року.

З М І С Т

Акіншева Ірина. АНАЛІЗ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ОСВІТИ ЯК ЧИННИКА ПОЛІТИЧНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ	9
Афанасьєв Дмитро. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «СОЦІАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ»	10
Бартош Олена. ДО ПРОБЛЕМИ ТЕОРЕТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ	12
Березюк Віктор. МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ ПОЛЬОВОЇ ПРАКТИКИ З ТАКТИКИ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ	16
Бец Юрій. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ У МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ В КОНТЕКСТІ МІЖКУЛЬТУРНОГО ПОРІВНЯЛЬНОГО ПІДХОДУ	20
Богдан Людмила, Вінницька Марія. АНГЛОМОВНА ПІДГОТОВКА ВИПУСКНИКІВ УЖГОРОДСЬКОЇ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОЇ ДУХОВНОЇ АКАДЕМІЇ ІМЕНІ ТЕОДОРА РОМЖІ	23
Божко Єлизавета. МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ АКсіОЛОГІЧНИХ ЗАСАД УПРАВЛІННЯ ОСВІТНИМИ УСТАНОВАМИ У ВІТЧИЗНЯНИЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ ТЕОРІЇ (ОСТАННЯ ЧВЕРТЬ ХХ – ПОЧАТОК ХХІ СТ.)	26
Бойко Оксана. ДОСЛІДНИЦЬКІ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ДОКТОРСЬКИХ ПРОГРАМАХ (PHD) ІЗ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД	29
Бондарчук Наталія, Чернов Віктор. ЗАСТОСУВАННЯ ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО ПІДХОДУ ПРИ НАВЧАННІ ТАНЦЯМ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ	32
Борисюк Леся. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ БАКАЛАВРІВ СЕСТРИНСЬКОЇ СПРАВИ	36
Борщ Костянтин. ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ В СІМ'ЯХ З ДЕВІАЦІЙНИМИ ФОРМАМИ ПОВЕДІНКИ	38
Варга Наталія. ТРУДОВА МОБІЛЬНІСТЬ, ЯК СКЛАДОВА РИНКУ ПРАЦІ (НА ПРИКЛАДІ СІЛЬСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ ЗАКАРПАТТЯ)	41
Василюк Алла. ПРО РОЛЬ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У СУЧАСНІЙ ОСВІТІ	44
Годованець Наталія. ПРОЕКТНИЙ МЕТОД ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	47
Гончарук Олена. ФОРМУВАННЯ ПУНКТУАЦІЙНИХ УМІНЬ І НАВИЧОК УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ НА ТЕКСТОВІЙ ОСНОВІ	49
Грбчак Ольга. ФАНДРАЙЗИНГОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК АЛЬТЕРНАТИВНИЙ ЗАСІБ ЗАЛУЧЕННЯ КОШТІВ У СОЦІАЛЬНУ СФЕРУ	51
Дацків Ірина. ГРОМАДЯНСЬКА СКЛАДОВА ЗМІСТУ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У ПІДКАРПАТСЬКІЙ РУСІ	54
Драч Ірина. ТЕХНОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО УПРАВЛІННЯ ПРОФЕСІЙНОЮ ПІДГОТОВКОЮ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ВИЩОЇ ШКОЛИ	56
Жиленко Руслан. ЗОВНІШНІ ФАКТОРИ ПРОЦЕСУ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ГРОМАДИ ТА МОЖЛИВІ СТРАТЕГІЇ ПОДОЛАННЯ ЇХ НЕГАТИВНОГО ВПЛИВУ	59
Зобенько Наталія. РЕТРОСПЕКТИВА ВИВЧЕННЯ СТАНОВЛЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ДИТИНСТВА В УКРАЇНІ	61
Калаур Світлана. ПРАКТИЧНІ МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНО-СМИСЛОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ	64
Канюк Олександра. ФОРМУВАННЯ ВМІНЬ ІНШОМОВНОГО ДІЛОВОГО СПІЛКУВАННЯ В КОНТЕКСТІ КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ	67
Караман Олена. ПРАВОВІ ЗАСАДИ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ З НЕПОВНОЛІТНИМИ ЗАСУДЖЕНИМИ	69
Козубовська Ірина, Постоліук Марія. ДО ПИТАННЯ ПРО ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПЕДАГОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ	72
Козубовський Ростислав. ДЕВІАНТНА ПОВЕДІНКА НЕПОВНОЛІТНИХ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА	74
Кончович Катерина. ТРЕНІНГОВІ МЕТОДИ РОБОТИ У ФОРМУВАННІ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ-ФІЛОЛОГІВ ДО ПЕДАГОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ	76
Котєнєва Ірина, Котєнєва Юлія. ОСОБЛИВОСТІ ПОБУДОВИ СТРАТЕГІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ КАР'ЄРИ МАЙБУТНІМ УЧИТЕЛЕМ	78
Кофанова Олена. УДОСКОНАЛЕННЯ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ З ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЗА КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ	81
Кравець Оксана. МОВНА ОСОБИСТІСТЬ В ІНШОМОВНОМУ ПРОСТОРІ	84
Липчанко-Ковачик Оксана. ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ-ФІЛОЛОГА ДО ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ШКОЛІ	87
Ляховець Лариса. РОЛЬ ЗАНЯТЬ АКВАЕРОБІКОЮ У ПІДВИЩЕННІ ФУНКЦІОНАЛЬНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ І РІВНЯ ФІЗИЧНОГО СТАНУ ЖІНОК ЗРІЛОГО ВІКУ	89

Ляшко Мар'яна. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖЕТНІЧНИХ ВІДНОСИН: КОРОТКИЙ АНАЛІЗ ЗАРУБІЖНИХ ДЖЕРЕЛ.....	92
Маріонда Іван, Джуган Любов. ЗАСТОСУВАННЯ ОСНОВНИХ ПРИНЦИПІВ ПІЛАТЕСУ У ПРОВЕДЕННІ ЗАНЯТЬ ЗІ СТУДЕНТАМИ СПЕЦІАЛЬНИХ МЕДИЧНИХ ГРУП.....	94
Микитенко Наталія. КОНСТРУЮВАННЯ І ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ СИСТЕМИ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ НЕФІЛОЛОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ.....	97
Миськів Валентина. ПРОЯВ ГРАМАТИЧНОЇ ІНТЕРФЕРЕНЦІЇ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК ДРУГОЇ ІНОЗЕМНОЇ.....	101
Мотунова Наталія. СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ ПРОФІЛАКТИКИ ПРАВОПОРУШЕНЬ СЕРЕД НЕПОВНОЛІТНІХ.....	104
Назаренко Галина. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИХОВАННЯ КУЛЬТУРИ ДЕМОКРАТИЗМУ СТАРШОКЛАСНИКІВ.....	107
Ніколаєску Інна. ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ У ПОЗАУРОЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ.....	110
Новакова Любов. РОЛЬ СПЕЦІАЛЬНИХ МЕДИЧНИХ ГРУП У ФОРМУВАННІ КУЛЬТУРИ ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТІВ У МЕДИЧНИХ УНІВЕРСИТЕТАХ.....	113
Овод Юлія. КОЗАЦЬКА ПЕДАГОГІКА ПРО ФОРМУВАННЯ ІНТЕЛЕКТУ, ТІЛОВИХОВАННЯ ТА ДУХОВНОСТІ.....	115
Олло Василь. ПРАКТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СЛУХАЧІВ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ ЗАКЛАДІВ ВИКОНАННЯ ПОКАРАННЯ НА ОСНОВІ ВИКОРИСТАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	117
Онищук Анжела. НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ.....	120
Палінчак Вероніка, Козубовська Ірина. ПРОФЕСІЙНІ ВИМОГИ ДО ФАХІВЦІВ МЕНЕДЖМЕНТУ.....	123
Пелін Олександр, Давидова Юлія. СМИСЛОВА ЗБРОЯ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ВІЙН.....	125
Повідайчик Оксана. ДЕЯКІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН.....	127
Понзель Ульяна. СТАВЛЕННЯ ВИКЛАДАЧІВ ДО ПРОБЛЕМИ МІЖПРЕДМЕТНИХ ЗВ'ЯЗКІВ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ.....	130
Попова Тетяна. РЕАЛІЗАЦІЯ КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНОГО ДИДАКТИЧНОГО ПРИНЦИПУ В НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ З ФІЗИКИ В ШКОЛІ.....	132
Попович Ірина. ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ.....	135
Потюк Ірина. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ.....	137
Продан Ольга, Фунтікова Наталія. МЕТОДИКА НАВЧАННЯ БАСКЕТБОЛУ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ БАСКЕТБОЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ В УМОВАХ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ.....	139
Рейпольська Ольга. ОСОБЛИВОСТІ УЯВЛЕНЬ ДОШКІЛЬНИКІВ ПРО САМИХ СЕБЕ ТА ВИХОВАННЯ ЦІННІСНОГО САМОСТАВЛЕННЯ.....	142
Розлуцька Галина. ГІМНАЗІЙНА ОСВІТА ЗАКАРПАТТЯ: ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ.....	146
Розман Ірина. ОСОБЛИВОСТІ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ВИКЛАДАННЯ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ.....	149
Рюль Вікторія. ПРОБЛЕМА НЕЕФЕКТИВНОСТІ АГЕНТІВ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ.....	152
Сивохоп Ярослав. ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІВ З ПИТАНЬ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ.....	155
Синюк Наталія. МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ КОМПОНЕНТІВ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ПРОФІЛАКТИКИ АДИКТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ УЧНІВ ТА РЕЗУЛЬТАТИ ЇЇ ВПРОВАДЖЕННЯ.....	157
Сідун Лариса. ОСНОВНІ КОНЦЕПЦІЇ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ ОСВІТИ В США.....	160
Сіренко Алла. ОСОБЛИВОСТІ ПРОГРАМОВО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ЩОДО ФОРМУВАННЯ ВПЕВНЕНOSTІ В СОБІ В СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ У ГРУПОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ.....	162
Скіба Наталія. ПОНЯТТЯ І СТРУКТУРА ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ.....	164
Смужаниця Діана. МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ОСНОВ УСНОГО ПЕРЕКЛАДУ.....	167
Смук Оксана. ДЕЗАДАПТИВНА ПОВЕДІНКА МОЛОДІ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА.....	168
Сопко Руслана. ТИПОЛОГІЯ ПОТРЕБ КЛІЄНТІВ У СОЦІАЛЬНІЙ РОБОТІ.....	172
Стойка Олеся. УПРАВЛІННЯ ІНСТИТУЦІЙНИМИ ПЕРЕТВОРЕННЯМИ У ВИЩІЙ ШКОЛІ США.....	174
Стремецька Вікторія, Алексєєнко Ганна. БУЛІНГ У ПІДЛІТКОВИХ ШКІЛЬНИХ КОЛЕКТИВАХ.....	177
Тимочко Олександр. ВПЛИВ ЗАНЯТЬ АТЛЕТИЧНОЮ ГІМНАСТИКОЮ В СУЧАСНИХ ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧИХ ЗАКЛАДАХ НА ФІЗИЧНИЙ РОЗВИТОК ЧОЛОВІКІВ ПЕРШОГО ЗРІЛОГО ВІКУ.....	179

Товканець Ганна. ПЕДАГОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ЗАВДАНЬ ВИЩОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ	182
Товканець Оксана. ЗАГАЛЬНА І СПЕЦІАЛЬНА ПРЕВЕНЦІЯ В ПРОЦЕСІ ПРОФІЛАКТИКИ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ НЕПОВНОЛІТНІХ.....	185
Товт Валерій, Гузак Олександра, Щерба Марія. ПСИХОЕМОЦІЙНІ РОЗЛАДИ У ХВОРИХ НА ХРОНІЧНИЙ ОСТЕОХОНДРОЗ ІЗ ВИРАЖЕНИМ БОЛЬОВИМ СИНДРОМОМ	188
Фалинська Зоряна. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО МЕДИКО-СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ.....	190
Щурова Наталія. АНАЛІЗ СТАНУ ФОРМУВАННЯ ФІЗИЧНОГО ЗДОРОВ'Я СТАРШОКЛАСНИКІВ В УМОВАХ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ.....	193
Юрків Ярослава. ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АНАЛІЗ СІМЕЙНОГО НАСИЛЛЯ НАД ДИТИНОЮ.....	196
Козубовська Ірина, Баторі-Тарці Зіта. ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З СІМ'ЄЮ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ Й НІМЕЧЧИНІ	199
Петренко Тетяна. МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ У СФЕРІ ЗАЙНЯТОСТІ.....	201

УДК 372.8796.323.2

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ БАСКЕТБОЛУ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ БАСКЕТБОЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ В УМОВАХ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Продан Ольга Олександрівна
Фунтікова Наталія Олександрівна
м.Мукачєво

У статті розглянуто основні риси баскетболу як засобу масового фізичного виховання, специфіку навчання баскетболу в сучасних загальноосвітніх навчальних закладах. Розроблено методичні рекомендації щодо баскетбольної підготовки в системі фізичного виховання старшокласників, сформульовано основні постулати і правила організації та проведення навчальних та ігрових занять з баскетболу в різних формах, охарактеризовано їхнє змістове наповнення відповідними вправами та рухливими іграми.

Ключові слова: баскетбол, баскетбольна підготовка, технічне навчання, тактичне навчання, загальноосвітній навчальний заклад, школярі.

За популярністю баскетбол – один із найбільш динамічних і видовищних ігрових видів спорту й водночас важливий засіб оздоровчого впливу на широкі верстви населення – посідає в Україні одне з перших місць, що обумовлене високою емоційністю та видовищністю, відносною простотою змісту, доступністю обладнання та інвентарю, органічним поєднанням постійних переміщень зі змінами швидкості й напрямів руху, стрибками й металевими рухами. Однак, незважаючи на значну кількість теоретичних роз-

відок і багатий практичний досвід, чимало питань баскетбольної підготовки юнаків і дівчат у загальноосвітніх навчальних закладах залишаються проблемними; проблеми пов'язані насамперед із нераціональним плануванням вивчення учбового матеріалу з баскетболу, недостатньою кількістю уроків та позаурочних занять, відведених на вивчення основ баскетболу, відсутністю сталих, чітких нормативних вимог, дотримання яких сприяло б засвоєнню баскетбольних прийомів, неналежною підготовкою вчителів щодо навчання основам баскетболу, дефіцитом методичної літератури, більшу частину якої написано для тренерами і для тренерів або інструкторів спеціалізованих спортивних закладів і призначено для виховання і спортивної підготовки юних спортсменів. Традиції радянської школи зумовлюють надмірне акцентування уваги на технічній і тактичній баскетбольній підготовці, проте такий підхід давно не відповідає сучасним завданням шкільного фізичного виховання. Недостатньо розроблені аспекти побудови занять, які враховували би співвідношення засобів загальної, допоміжної та спеціальної фізичної підготовки, модельні параметри структури не тільки технічної, а й фізичної, і психологічної підготовленості школярів. Слід також визнати, що в теорії і методиці фізичного виховання досі не повністю визначені від-

повіді на деякі важливі питання, що стосуються баскетбольної підготовки школярів – як найбільш раціонально організувати і проводити заняття з баскетболу в різних формах, за допомогою яких спеціальних засобів краще виховувати фізичні якості, як в умовах шкільного уроку залучити до двосторонньої гри найбільше число учнів і при цьому цілеспрямовано вирішувати конкретні навчально-виховні завдання, як ефективно оцінювати успішність учнів на заняттях з баскетболу й т. п. Сучасне шкільне виховання потребує розробки нових програм для навчання баскетболу на шкільних уроках фізичної культури. Ці програми повинні враховувати, що сьогодні принципи організації програмованого навчання школярів баскетболу постійно розвиваються, а тому вимагають врахування специфічних особливостей сучасного баскетболу.

Дослідження зазначеної проблематики потребує звернення до вельми широкого кола публікацій, присвячених окремим аспектам різних проблем. Одним із таких тематичних блоків є організація фізичного виховання в умовах загальноосвітнього навчального закладу; ця тематика розкрита в численних методичних виданнях і дослідницьких публікаціях, зокрема, В.Ареф'єва та Г.Єднак [2], за ред.С.Дятленка [18], статті О.Овчарєка та О.Романчука [13] тощо. Темі баскетболу як спортивної гри й масового фізичного виховання, його теорії і практики присвячені видання А.Гомельського [7], В.Колоса [10], Д.Нестеровського [12], Л.Поплавського [14] та багатьох інших авторів. Особливий інтерес у рамках даного дослідження представляють навчальні посібники, праці і статті, в яких баскетбол розкривається як шкільна навчальна дисципліна й засіб фізичного виховання школярів; серед них посібники під ред. Ю.Портнова [5], Ю.Портних та інших [9], К.Суєтнова [16], навчально-методичні видання Ю.Железняка [8] та інших авторів, статті Ю.Прокопчука [15] тощо. Не меншу цінність мають дослідження організації процесу навчання школярів баскетболу, публікації на теми методики і проблем навчання баскетболу у школі, проведення уроків і позашкільних занять з баскетболу; в цьому ряду варто відзначити методичні та інші видання С.Анісіної [1], В.Бабушкіна [3], колективну публікацію "Баскетбол для молодих гравців" [4], Я.Бойка та Є.Кравчука [6], З.Хромаєва та співавторів [19], статті в різних періодичних виданнях, зокрема Г.Максиміва [11], В.Федосєєва [17] та багатьох інших.

Мета статті – дослідити місце баскетбольної підготовки в системі шкільного фізичного виховання й визначити її методичні основи. Завдання: 1) окреслити основні риси баскетболу й загальні основи баскетбольної підготовки в умовах загальноосвітнього навчального закладу; 2) розробити загальні методичні рекомендації щодо такої підготовки, винайти і сформулювати основні постулати і правила організації та проведення навчальних та ігрових занять з баскетболу в різних формах, охарактеризувати їх змістове наповнення відповідними вправами та рухливими іграми. Для вирішення поставлених завдань були використані такі методи: аналіз і синтез літературних джерел, педагогічне спостереження, педагогічний контроль, узагальнення досвіду баскетбольної підготовки.

Результати дослідження. Сучасний баскетбол – це атлетична командна гра, яка характеризується високою руховою активністю і значним напруженням ігрових дій і до того ж перебуває на стадії бурхливого творчого підйому, що характеризується тенденціями активізації різноманітних дій у нападі й захисті. Розмаїття цих дій та власне ігрова діяльність мають унікальні властивості для формування життєво необхідних навичок і вмінь, всебічного розвитку фізичних та психічних якостей школярів, насамперед старших класів [5; 10].

Для оволодіння основами сучасного баскетболу необхідно оволодіти основами його техніки і тактики. Технічні прийоми баскетболу поділяються на такі, що виконуються в нападі та захисті. Техніка гри в нападі включає техніку пересування – положення гравців (стійки), ходьбу, біг, стрибки, зупинки, повороти тощо, і техніку володіння м'ячем – ловлю, передачі, ведення, кидки в кошик, які відіграють особливо важливу роль. Техніка гри в захисті включає також техніку пересування (з аналогічними складовими) і техніку оволодіння м'ячем і протидії супернику – вибивання, відбивання, накривання, перехоплення, оволодіння відскоком тощо. Тактика нападу і тактика захисту включають індивідуальні, групові

та командні дії. Кожна з цих груп дій поділяється на різні види і включає різні способи ігрової діяльності. Так, індивідуальні дії в нападі передбачають дії гравця з м'ячем (розіграш м'яча, атака кошика) та без м'яча (вихід на вільну позицію для отримання м'яча або відволікання суперника). Індивідуальні дії в захисті передбачають дії проти гравця-суперника з м'ячем (різні способи протидії розіграшам і атакам) та без м'яча (протидія прийомам, передачам, виходам на вільні позиції). Основними видами групових дій як у нападі, так і в захисті є взаємодія двох або трьох гравців, причому існують чимало способів взаємодії [6; 7; 8].

Важливим у баскетболі є розподіл гравців команди за ігровими амплуа, до яких існують певні вимоги. Центровий бажано щоб був високого зросту, атлетичної статури; він повинен володіти відмінною витривалістю і стрибучістю. Крайнього нападника характеризують високий зріст, швидкість і стрибучість, добре розвинене відчуття часу і простору, снайперські здібності, вміння відчувати ігрову обстановку, сміливо й рішуче атакувати. Захисник повинен бути максимально швидким, рухливим і витривалим, розсудливим і уважним. Але гравець кожного амплуа повинен вміти виконувати й інші функції, своєчасно та адекватно реагувати на всі дії партнерів та гравців команди-суперника, постійно контролювати їх місцезнаходження та місцезнаходження м'яча [14].

У загальноосвітніх навчальних закладах баскетбол є складовою програми фізичної культури в 5-11 класах, хоча заняття з окремими елементами баскетболу можуть бути корисними вже у фізичному вихованні дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. Баскетбол використовується в урочній та позаурочній формах фізичного виховання, а також у позакласній роботі в спортивних секціях, на заняттях груп початкової підготовки системи ДЮСШ на базі загальноосвітніх навчальних закладів [12; 13; 17].

Загальною метою проведення занять з баскетболу в загальноосвітніх навчальних закладах є всебічний фізичний розвиток юнаків і дівчат, зміцнення їхнього здоров'я, набуття певного рівня техніко-тактичної майстерності в баскетболі, підготовка до суспільно корисної діяльності в майбутньому житті. Підготовленість школярів до занять баскетболом визначається за параметрами наявності певних рухових навичок, теоретичних знань з основ баскетболу, особисті мотивації до занять, окремих психологічних якостей. Основними методами організації занять і тренувань виступають поточний, поточно-груповий методи і метод колового тренування. Урочні форми занять при організації навчання основам баскетболу варто доповнювати позаурочними (заняття в баскетбольних шкільних секціях, тренування і виступи за баскетбольну команду класу або школи, участь у масових фізкультурних заходах, фізкультурних святах, різного роду змаганнях, спортивних розвагах та конкурсах) та позашкільними (заняття в дитячо-юнацьких спортивних школах, фізкультурно-спортивних клубах, позашкільних секціях фізкультурно-спортивної спрямованості, участь у діяльності літніх чи зимових оздоровчих таборів відпочинку, палаців школярів) формами. Важливою складовою навчання є ігрові вправи та рухливі ігри, які допомагають відпрацьовувати рухові навички, закріплювати матеріал в ігровій формі [2; 7; 12].

Змістове наповнення навчальних та ігрових занять з баскетболу в різні вікові періоди шкільного навчання істотно відрізняється, при переході в наступний клас підбір вправ на технічну і тактичну підготовку повинен здійснюватися за принципом "від простого – до більш складного". Загалом основу технічного навчання баскетболу в початковій школі складають: навчання найпростішим прийомом ловлі й ведення м'яча, гри в пас, цілення перед кидком. Зміст технічної і тактичної підготовки в середній школі (5-9 клас) має таку послідовність: взаємодія з м'ячем із суперником один на один (без контактних дій); вибір і займання гравцями без м'яча вільних місць на майданчику; тренування кидків у кошик; вибивання м'яча під час його ведення суперником і накривання кидків; ведення м'яча з протидією суперника; відкривання на майданчику в русі після віддачі передач; швидкі проприви з кидками в кошик; кидки з протидією суперника; вибір місця під час підбору м'яча, який відскакує від щита; колективні атаки з використанням центрових гравців; групові засони. У старших

класах загальний зміст навчання варто будувати в такій послідовності: кидки в кошик з різних дистанцій; використання різних прийомів нападу і фінтів в умовах жорсткої опіки; різні способи передачі м'яча у стрибку; блокування кидків; організація позиційного нападу з двома центровими; скриті передачі та скидки; добивання м'яча в кошик у стрибку; ведення, передачі й кидки в ускладнених умовах [4; 11; 14; 16].

Шкільне баскетбольне заняття складається з підготовчої, основної та заключної частин. Основними методичними рекомендаціями до проведення підготовчої частини є попередня підготовка залу чи майданчику, початок заняття з побудови учнів і постановки загальних, групових та персональних завдань, чергування різних засобів для забезпечення комплексного навантаження на різні частини тіла і групи м'язів школярів, різних за характером виконання вправ (наприклад, швидких і повільних, на розтягування та розслаблення), включення до заняття елементів підготовчих до баскетболу рухливих ігор. З точки зору змістового наповнення до підготовчої частини рекомендується включати: 1) декілька загальнорозвиваючих вправ (з метою розігріву організму); 2) декілька вправ з арсеналу стретчингу (з метою розтягування м'язів); 3) серію вправ з арсеналу баскетбольної підготовки (з метою підведення до основної частини). До комплексу вправ з арсеналу стретчингу входять вправи на статичне, динамічне і пасивне розтягування. Вправи з арсеналу баскетбольної підготовки поділяються на такі, в яких кожен учень має свій м'яч (підкидання м'яча з різних положень з різними рухами тіла; обертання м'яча навколо спини, колін, голови, тулуба, ніг; маятники і переводи м'яча), і такі, в яких два учні працюють з одним м'ячем (передачі в парах двома руками від грудей, з поворотами тощо).

Основними методичними рекомендаціями до проведення основної частини заняття є одночасне використання по можливості більшої кількості м'ячів, чергування різних методів навчання, при навчанні елементам техніки і тактики гри дотримання послідовності навчальних етапів (ознайомлення учня з прийомом; розучування прийому у спрощених умовах; розучування його в ускладнених умовах; закріплення в ігрових умовах). Серед методів навчання і тренування застосовуються вербальний, наочний, вербально-наочний, цілісний (комплексний), роз'єднаний, методи поєднаних впливів, термінової інформації, рухової інформації, ігровий і змагальний методи. В рамках окремих методів навчання необхідно чергувати різні методи тренування. На двосторонніх іграх школярі повинні мати можливість довільно використовувати майже всі технічні прийоми і тактичні дії, що були ними раніше вивчені та засвоєні.

Основну частину рекомендуємо починати з виконання вправ на ведення м'яча (біг на носках і п'ятках з веденням м'яча; біг по чергово на зовнішніх і внутрішніх краях стопи з веденням м'яча; біг з поворотами і веденням м'яча, з переводами м'яча перед собою, за спиною, між ногами; біг перехресним кроком та спиною вперед з веденням м'яча; рух стрибками на двох та одній нозі з веденням м'яча; синхронне ведення м'яча в парах, узявшись за руки; біг із веденням м'яча з поворотами і ривками вперед тощо). Ці вправи доповнюються рухливими іграми з веденням м'яча (ведення м'яча на обмеженому просторі, з вибиванням його позаду в парах, ігри 2×2, 1×1 тощо). У старших класах важливу роль відіграють вправи та рухливі ігри на техніку ловлі й передачі м'яча – наприклад, ловля й передачі м'яча при зустрічному русі з трьома м'ячами, передачі після ведення м'яча з фінтами, передачі м'яча у квадраті, передачі з рук в руки на великій швидкості, передачі з підкиданням на короткій відстані (з двома м'ячами). Не менш важливе значення мають індивідуальні вправи і вправи в парах з двома і трьома м'ячами.

Особливе значення мають вправи та рухливі ігри на техніку кидків м'яча в кошик – індивідуальні, з двома чи трьома гравцями. Кидок м'яча в кошик – один із найважливіших технічних баскетбольних прийомів, який певною мірою узагальнює всі інші прийоми. У сучасному баскетболі найважливішу роль з технічної точки зору відіграє кидок однією рукою у стрибку або в русі, але у шкільному навчанні увагу слід приділяти й кидкам двома руками в русі та з місця. Для підвищення влучності кидків важливі вправи, що виконуються зі статичних положень. При навчанні старшокласни-

ків кидкам у кошик необхідно звертати увагу на дотримання ними таких вимог: 1) не затримувати час виконання кидка; 2) у вихідному положенні тримати м'яч близько до тулуба; 3) при виконанні кидка однією рукою її лікоть направляти на кошик; 4) м'яч випустити через вказівний палець; 5) кидок супроводжувати рукою та кистю; 6) погляд утримувати на кошику, на ньому ж зосереджувати всю увагу; 7) стежити за м'якістю кидка; 8) утримувати плечі паралельно для збереження рівноваги. Найбільш розповсюдженими помилками при виконанні кидків, згідно з результатами нашого спостереження, є невміння зосереджувати увагу на кошику і надмірно сильне обертання м'яча. Серед індивідуальних вправ на техніку виконання кидків варто виділити виконання кидків із статичних положень з різної дистанції, з близької відстані в русі, у стрибку після ведення м'яча, з близької відстані з об'єднаними руками і поворотами, з додатковими прийомами і з різних відстаней, виконання дальніх кидків і добивання м'яча в кошик.

До основної частини заняття необхідно включати також комплекси вправ на розвиток ефективних дій слабкішою рукою (ведення слабкішою рукою м'яча по прямій лінії з мінімальною кількістю ударів о підлогу; перевід м'яча зі слабкішої руки в сильнішу на місці та в русі; ловля м'яча слабкішою рукою з подальшим підхопленням його сильнішою тощо) й на розвиток тактичних баскетбольних умінь з веденням м'яча (такі вправи варто виконувати за участю двох нападників та одного захисника).

Важливо найбільш повно забезпечити змістове наповнення основної частини ігрових занять з баскетболу. До неї включаються підготовчі комплексні ігри за спрощеними правилами на вдосконалення основ техніки і тактики. Слід звернути увагу на те, що при проведенні ігрових занять в урочній та позаурочній (шкільній) формах роль прийомів контактної гри (зокрема контактної захисту) не повинна бути значною, тобто акцент робиться на виконанні технічних прийомів, а не контрприймів і протидій. Це положення базується на тому, що активні контакти із суперником (притаманні професійному баскетболу) призводять до частих порушень техніки виконання прийомів гри, помилкам; невдалі дії можуть підірвати віру юнаків і дівчат у власні сили, що неприпустимо, враховуючи головну мету оздоровчих занять баскетболом – всебічний фізичний розвиток, зміцнення здоров'я школярів. У шкільних умовах гра з мінімальними контактами сприяє правильному вибору позиції на майданчику захисниками.

У заключній частині використовуються імітаційні вправи на розвиток уваги, вправи на координацію рухів, дихальні вправи та вправи на розслаблення, малорухливі ігри [1; 3; 7; 9; 11; 15].

Під час навчання прийомам гри в баскетбол вчитель фізичної культури повинен звертати увагу на активність учнів, організацію виконання вправ, розподіл учнів на команди. Для забезпечення активності кожного учня під час ігрового заняття пропонується різний порядок проведення заміни: 1) всіма складами команд: за наявності запасних гравців після поділу класу (групи) на команди проводяться заміни по ходу гри; 2) циклічні заміни: через певні проміжки часу одночасно міняються 1-3 гравці, при цьому заміни починаються з найсильніших гравців; найсильніші ж гравці починають і закінчують гру; 3) умовні заміни: по чергово міняються гравці, які часто порушують правила або припускаються грубих тактичних помилок (переважно в захисті та при організації атак); при цьому не міняються гравці, які припустилися технічних помилок у нападі. Важливу роль у роботі вчителя відіграє оцінювання техніко-тактичної діяльності школярів; критеріями такого оцінювання можуть виступати показники відношення кількості очок, набраних гравцем під час ігрового заняття або змагання, до загальної кількості очок, набраних командою; кількість точних передач, влучень і промахів зі штрафних кидків тощо [14; 19].

Висновки:

1. В ході дослідження вивчено наявний досвід організації сучасної баскетбольної підготовки в загальноосвітніх навчальних закладах. У 5-11 класах баскетбол є складовою програми фізичної культури, він використовується в урочній та позаурочній формах фізичного виховання, у позакласній роботі в спортивних секціях, на заняттях груп початкової підготовки системи ДЮСШ. На базі шкіл. В рамках шкільної фізичної підготовки засоби баскетбо-

лу сприяють вирішенню завдань загального фізичного виховання школярів, навчання основам навичок гри в баскетбол, привчання до систематичних занять фізичними вправами. Змістове наповнення навчальних та ігрових занять із баскетболу в різні вікові періоди шкільного навчання відрізняється – це стосується змісту фізичної, технічної і тактичної підготовки.

2. Методика навчання баскетболу в системі шкільного фізичного виховання повинна включати мету занять, критерії, за якими

вчитель визначає підготовленість школярів до занять, орієнтовну періодичність і тривалість занять, методи тренування, методичні рекомендації щодо проведення структурних частин заняття – підготовчої, основної, заключної, контроль за фізичним та емоційним станом учнів. Методичні рекомендації до окремих частин містять основні завдання, засоби, безпосередньо методичні рекомендації, методи навчання і тренування, змістові наповнення частин заняття.

Література та джерела

1. Анискина С.Н. Методика обучения технике баскетбола: Методические разработки для студентов педагогических и заочных факультетов ГЦОЛИФКа / С.Н.Анискина. – М.: ГЦОЛИФК, 1986. – 22 с.
2. Ареф'єв В.Г. Фізична культура в школі / В.Г.Ареф'єв, Г.А.Єднук. – 2-е вид., доп. і перероб. – Кам'янець-Подільський: Абетка-НОВА, 2002. – 384 с.
3. Бабушкин В.З. Подготовка юных баскетболистов / В.З.Бабушкин. – К.: Здоров'я, 1985. – 142 с.
4. Баскетбол для молодых игроков: Руководство для тренеров / Х.М.Бусета, М.Мондони, А.Авакумович, Л.Киллик. – Издание ФИФА совместно с ЕАБТ. – М.: ЧП "Румянцева", 2000. – 269 с.
5. Баскетбол: Учебник для институтов физической культуры / Под ред. Ю.М.Портнова. – М.: Физкультура и спорт, 1988. – 288 с.
6. Бойко Я.С. Баскетбол: Конспект лекцій / Я.С.Бойко, Є.В.Кравчук. – Харківська національна Академія міського господарства. – Харків: ХНАМГ, 2009. – 39 с.
7. Гомельский А.Я. Баскетбол: секреты мастера. 1000 баскетбольных упражнений / А.Я. Гомельский. – М.: ФАИР, 1997. – 224 с.
8. Железняк Ю.Д. Спортивные игры. Техника, тактика, методика обучения / Ю.Д.Железняк. – М.: А.С.Т., 2007. – 256 с.
9. Игры в тренировке баскетболистов: Учебное пособие / Ю.И.Портных и другие. – СПб.: СПбГАФК, 1999. – 66 с.
10. Колос В.М. Баскетбол: теория, практика: Методическое пособие / В.М.Колос. – Минск: Польша, 1988. – 167 с.
11. Максимів Г. Технологія навчання прийомів гри в баскетбол учнів загальноосвітньої школи / Г.Максимів // Молода спортивна наука України: 36. наук. праць з галузі фізичної культури та спорту. – Вип. 10: У 4-х т. – Львів: НВФ "Українські технології", 2006. – Т. 1. – 464 с. – С.150-155
12. Нестеровский Д.И. Баскетбол. Теория и методика обучения / Д.И.Нестеровский. – М.: Инфра-М, 2006. – 408 с.
13. Овчарек О.М. Проблеми розвитку фізичного потенціалу учнів загальноосвітніх шкіл / О. М.Овчарек, О. П.Романчук // Фізична культура, спорт та здоров'я нації: 36. наук. праць. – Вип. 12. – Вінниця: ВДПУ ім. Михайла Коцюбинського, 2011. – Т. 1. – 394 с. – С.267-275
14. Поплавський Л.Ю. Баскетбол: Навчальне видання / Л.Ю.Поплавський. – К.: Олімпійська література, 2004. – 448 с.
15. Прокопчук Ю.А. Тесты-задания по баскетболу / Ю.А.Прокопчук // Физическая культура в школе. – 2009. – № 2. – С.11-12
16. Суєтнов К.В. Баскетбол: техническая и тактическая подготовка школьников IX-XI классов: Учебное пособие / К.В.Суєтнов. – Алма-Ата: Казахский институт физической культуры, 1989. – 80 с.
17. Федосеев В.В. На уроках баскетбола / В.В.Федосеев // Физкультура в школе. – 1995. – № 2. – С.26-27
18. Фізична культура в школі: Методичний посібник / За заг. ред. С.М.Дятленка. – К.: Літера ЛТД, 2009. – 176 с.
19. Хромаев З.М. Тетрадь тренера по баскетболу / З.М.Хромаев, Л.Ю.Поплавский, Г.С.Зашук. – К.: Украина, 2003. – 128 с.

В статье рассмотрены основные черты баскетбола как средства массового физического воспитания, специфика обучения баскетболу в современных общеобразовательных учебных учреждениях. Разработаны методические рекомендации по баскетбольной подготовке в системе физического воспитания старшеклассников, сформулированы основные постулаты и правила организации и проведения учебных и игровых занятий по баскетболу в различных формах, охарактеризовано их содержательное наполнение соответствующими упражнениями и подвижными играми.

Ключевые слова: баскетбол, баскетбольная подготовка, техническое обучение, тактическое обучение, общеобразовательное учебное учреждение, школьники.

The main features of basketball as means of mass physical education have been examined in the article as well as the specificity of basketball training in modern general educational institutions. Methodological recommendations have been developed on basketball training in the system of physical education of high school pupils. Main postulates and rules of organization and implementation of training and game classes of basketball in various forms have been provided. Their substantive content by appropriate exercises and mobile games have been characterized.

Key words: basketball, basketball training, technical training, tactical training, general educational institution, schoolchildren.